

Strateški plan Eko foruma Zenica 2020-2025

Juli 2020

Sadržaj

1. UVOD	2
1.1. Historijski razvoj organizacije.....	2
1.2. Kapaciteti organizacije i kompetencije članova.....	3
1.3. Ostvareni rezultati kojima se ponosimo.....	4
1.4. Materijalni i finansijski resursi organizacije.....	4
2. OKRUŽENJE	6
2.1. Najvažniji trendovi i izazovi u okruženju (BiH, globalno).....	6
2.2. Analiza zainteresiranih strana.....	7
3. STRATEŠKI OKVIR	8
3.1. Vizija.....	8
3.2. Misija.....	8
3.3. Vrijednosti organizacije.....	8
4. STRATEŠKI CILJEVI DJELOVANJA	9
5. Aneksi	12
Aneks 1: Samoprocjena kapaciteta Eko foruma.....	12
Aneks 2: SWOT analiza.....	14
Aneks 3: Analiza zainteresiranih strana.....	16

1. UVOD

Strateški plan Eko foruma Zenica urađen je sa ciljem da se definiraju strateški pravci djelovanja i razvoja, kojima će se organizacija rukovoditi u periodu 2020-2025. godina. Proces izrade Strateškog plana organiziran je putem radionica, sastanaka i email prepiske između članova Eko foruma, u periodu mart-juni 2020. godine. Misija OSCE-a u BiH obezbijedila je stručnu podršku procesu strateškog planiranja, s obzirom da je Eko forum počeo vršiti ulogu Aarhus centra u oktobru 2019. godine¹.

Zahvaljujući participativnom radu članova i aktivista Eko foruma, u sklopu izrade ovog dokumenta uspješno su:

- Identificirane snage i slabosti organizacije;
- Analizirani sistemi i procesi organizacije u datom okruženju;
- Novi članovi imali su priliku da saznaju istorijat organizacije;
- Postignut je konsenzus svih članova o vrijednostima, misiji, viziji i strateškim ciljevima organizacije.

Odrednice definirane Strateškim planom omogućavaju rukovodstvu i članovima Eko foruma da se efikasno pripreme za buduće aktivnosti, promoviraju transparentnost i odgovornost u radu, osiguravaju posvećenost procesu stalnog učenja i unaprijede proces donošenja odluka.

Ovaj Strateški plan je prihvatio Upravni odbor udruženja na sastanku održanom 8.7.2020. godine.

1.1. Historijski razvoj organizacije

Udruženje građana "Eko forum" Zenica osnovano je na inicijativu grupe građana, na Osnivačkoj skupštini Udruženja, koja je održana 11.12.2008. godine. Udruženje je nestranačko, nevladino, neprofitno udruženje koje se finansira priložima donatora i svojih članova. Udruženje je osnovano sa željom da se u javnosti promovira akcija za čistu okolinu, održivi razvoj i zdrav život, a na institucije vlasti izvrši pritisak da prilagođavaju zastarjele eko-propise strogim svjetskim normama.

Nakon dokapitalizacije zeničke željezare 2004. godine, očekivali smo da će novi vlasnik, globalni lider proizvodnje čelika, investirati u najnoviju tehnologiju koju odavno koristi u svojim postrojenjima širom planete. Nažalost, investicije su kasnile, i nivoi zagađenosti su višestruko prelazili dozvoljene granice. Zato je grupa savjesnih građana odlučila da osnuje udruženje koje će vršiti pritisak i na vlast i na industriju da se zagađenost smanji i dovede u dozvoljene okvire.

U svojoj borbi za ekološki održiv grad, Eko forum koristio je sve moguće oblike borbe: prikupljanje i distribucija informacija o zagađenosti; traženje legalnih i tehnoloških rješenja za smanjenje zagađenosti; organiziranje sastanaka, okruglih stolova, konferencija; organizacija protestnih okupljanja građana; prikupljanje dokaza i pokretanje sudskih sporova; medijske kampanje od Engleske do Indije, od Italije do Švedske; saradnja s međunarodnim organizacijama i stranim ambasadama; ekspertiza u izradi okolinskih dozvola, strategija, akcionih planova, zakona i pravilnika; izrada i štampanje publikacija;...

Zahvaljujući nesebičnom dijeljenju znanja naših starijih članova i simpatizera, beskrajnoj upornosti i energiji volontera i aktivista, Eko forum je postao nezaobilazan faktor u svakoj priči o zaštiti okoliša u

¹ Ured koordinatora OSCE-a za ekonomiju i životnu sredinu (OCEEA) i lokalni uredi OSCE-a od 2002. godine pružaju podršku osnivanju i funkcionisanju Aarhus centara u državama Jugoistočne i Istočne Evrope, na Kavkazu i u Centralnoj Aziji. OSCE također ima veoma važnu ulogu u promoviranju statusa Aarhus centara, kao institucija specijaliziranih za provedbu Konvencije u djelo, uz pomoć memoranduma o razumijevanju, čiji potpisnici su resorna ministarstva.

Bosni i Hercegovini pa i šire. Građani, novinari, strane ambasade, prvo se obrate Eko forumu pa tek onda organima vlasti. Nažalost, nismo uspjeli svima objasniti da je moguće imati industriju koja manje zagađuje, nismo zagađenost doveli u dozvoljene granice (iako je broj dana s prekoračenjem koncentracija SO₂ već treću godinu sve manji), ali smo uspjeli natjerati globalnu korporaciju da investira desetine miliona u zaštitu okoliša, federalno ministarstvo da promijeni loše pravilnike i da u nove okolinske dozvole uvede rokove za realizaciju mjera, lokalnu vlast da instalira opremu za mjerenje zagađenosti, a strane ambasade da počnu finansirati ekološke projekte. Pred nama je još jako puno posla, ali hrabrost, upornost i entuzijizam naših članova garantuju da će se slogan Eko foruma – ekološki održiva Zenica – ostvariti.

Eko forum Zenica proglašen je četvrtim Arhus centrom u Bosni i Hercegovini na godišnjem koordinacijskom sastanku Arhus centara, koji je 16.10.2019. godine u Beču organizovala OSCE. Time je zvanično postao član mreže Arhus centara BiH, zajedno s centrima u Banja Luci, Sarajevu i Tuzli, s kojima je i ranije imao odličnu saradnju. Grad Zenica ustupio je bez naknade kancelarijski prostor za funkcionisanje Arhus centra, a misija OSCE u BiH obezbijedila je dio opreme.

1.2. Kapaciteti organizacije i kompetencije članova

SWOT analiza je pokazala da je naša najveća snaga u prepoznatljivost Eko foruma kao relevantnog brenda u oblasti ekoloških problema. Takvu vidljivost postigli smo zahvaljujući brojnim kontaktima, članstvima u mrežama i partnerskim projektima s domaćim i stranim OCD-a, kao i kontinuiranoj podršci građana, te dobroj saradnji s medijima. Sve to ne bi bilo moguće bez kontinuiteta rada stručnog rukovodstva, timskog rada i iskustva u identifikaciji problema. Zahvaljujući takvom analitičnom pristupu i prijedlozima rješenja problema, ostvaren status Arhus centra, kao i brojna umrežavanja sa drugim OCD-a.

S druge strane, SWOT analiza je pokazala da je takav temeljit pristup okolišnim problemima doveo do fluktuacije članova, da nam nedostaje osoblja u realizaciji tekućih aktivnosti, te da smo se možda previše fokusirali na Arcelor Mittal, kao najvećeg zagađivača u Zenici).

Želeći unaprijediti kapacitete i kompetencije članova Udruženja, uradili smo i samoprocjenu organizacije. Cilj nam je bio realno procijeniti tempo razvoja organizacije, te identificirati potrebe neophodne za dalji napredak. U tom smislu smo analizirali stanje organizacije kroz sljedeća tri segmenta:

- Strateško planiranje i namicanje sredstava
- Zagovaranje i institucionalna saradnja
- Mediji, odnosi s javnošću i prezentacija rada

Kad je u pitanju *Strateško planiranje i namicanje sredstava*, došli smo do zaključka da nam je neophodan strateški pristup planiranju i razvoju organizacije, pa je kao rezultat tog zaključka i nastao ovaj dokument. Dalje, ustanovili smo da je potrebno ojačati kapacitete članstva kroz različite vrste obuka.

U pogledu *Zagovaranja i institucionalne saradnje*, prepoznali smo nedovoljnu saradnju sa institucijama vlasti i mali broj članova organizacije koji su osposobljeni za zagovaranje. Taj nedostatak planiramo riješiti kroz uključivanje novih članova, te kroz kontinuirane treninge i razmjenu iskustva sa drugim OCD-a koje su tokom svog rada pokazale dobre rezultate u ovoj oblasti.

Analiza *Mediji, odnosi s javnošću i prezentacija rada* je pokazala da nam je neophodan dokument Strategija za odnose s javnošću, te da moramo pojačati učestalost na društvenim mrežama, kao i redovnijiu komunikaciju s građanima.

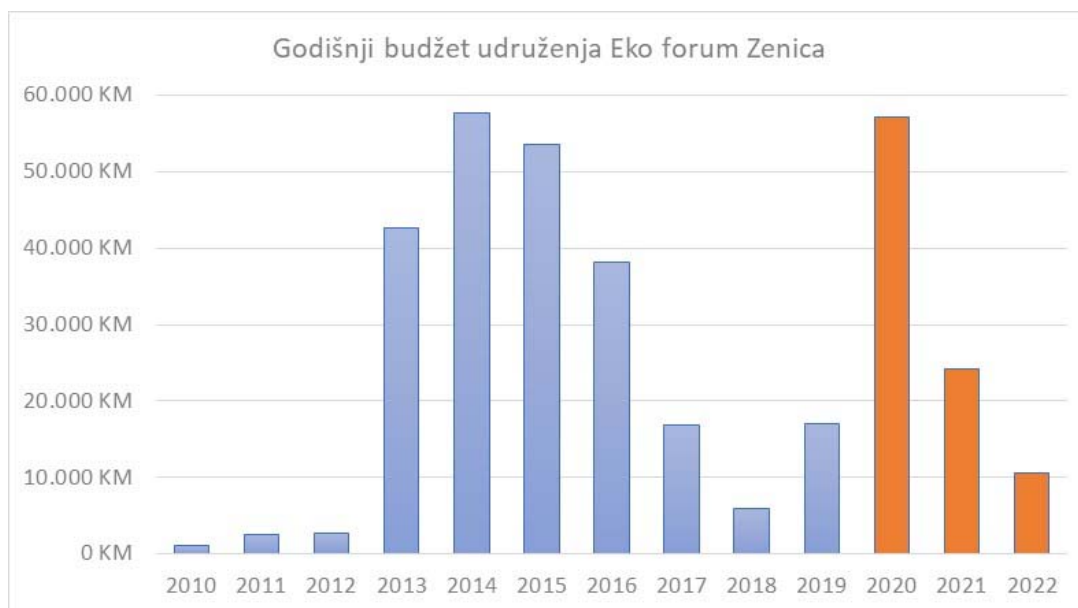
1.3. Ostvareni rezultati kojima se ponosimo

Dosadašnji rad i aktivnosti Eko foruma nisu dovele do ostvarenja cilja – ekološki održive Zenice, u kojoj bi se postigao balans između ekonomskog razvoja i stanje zagađenosti zraka, vode i tla u okviru prihvatljivih granica, ali ipak ima rezultata kojima je ostvaren određeni pomak i na koje možemo biti ponosni:

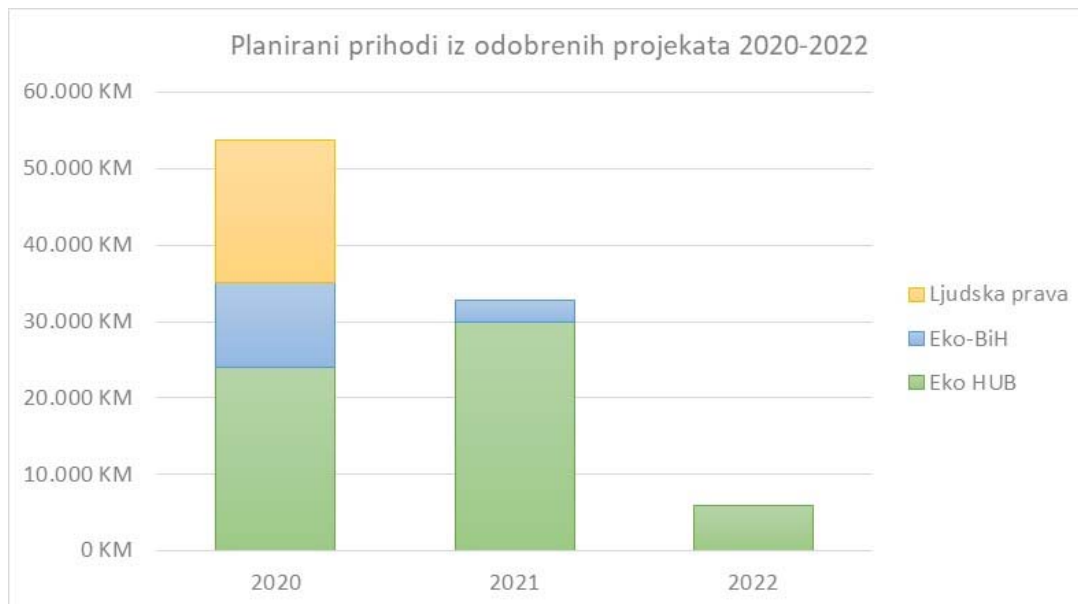
- Ugled kod građana
- Prepoznat faktor u zaštiti okoliša kod institucija vlasti i međunarodnih aktera (ambasade, međunarodne organizacije)
- Ostvarena prisutnost u domaćim i međunarodnim medijima
- Organizacija masovnog protestnog skupa (2012)
- Aktivno učešće u izradi okolinske dozvole za AMZ (2017)
- Uvođenje rokova i obaveza periodičnog izvještavanja u okolinsku dozvolu za AMZ (2017)
- Izmjene pravilnika o monitoringu emisija u zrak FBiH (2017)
- Upravni spor kojim je okolinska dozvola za BOF čeličanu stavljena van snage (2015-2018)
- Usvojeni amandmani na novi Zakon o zaštiti okoliša (2019)
- Javno objavljivanje registra zagađenja FBiH i ZDK (2019)
- Ostvaren status zvaničnog Arhus centra u BiH (2019)
- Ugradnja hibridnih filtera na Aglomeraciji i početak radova na sekundarnom otprašivanju BOF čeličane (2019)
- Usvojen Akcioni plan za zaštitu zraka ZDK (2020)

1.4. Materijalni i finansijski resursi organizacije

Eko forum se finansira iz članarina, donacija, te realizacijom projekata. Godišnji budžet zavisi od odobrenih projekata i kretao se od 1.100 do 57.000 KM. Za naredne tri godine potpisani su ugovori za realizaciju više projekata, čiji budžeti su prikazani na narednim dijagramima.

Kako su od plaćanja članarine oslobođeni studenti, penzioneri i nezaposleni, ti prihodi su u simboličnom iznosu (cca 100-200 KM godišnje). Zahvaljujući donacijama pojedinaca i uštedama, udruženje je uspjelo pokriti tekuće troškove (od kojih je najznačajniji zakup prostora) u periodu kad nije bilo odobrenih projekata. Prihodi od projekata nisu kontinuirani, a zavise u velikoj mjeri od prioriteta i interesa donatora. Detaljan pregled svih dosadašnjih izvora finansiranja, lista projekata i finansijski izvještaji javno su dostupni na web stranici udruženja.

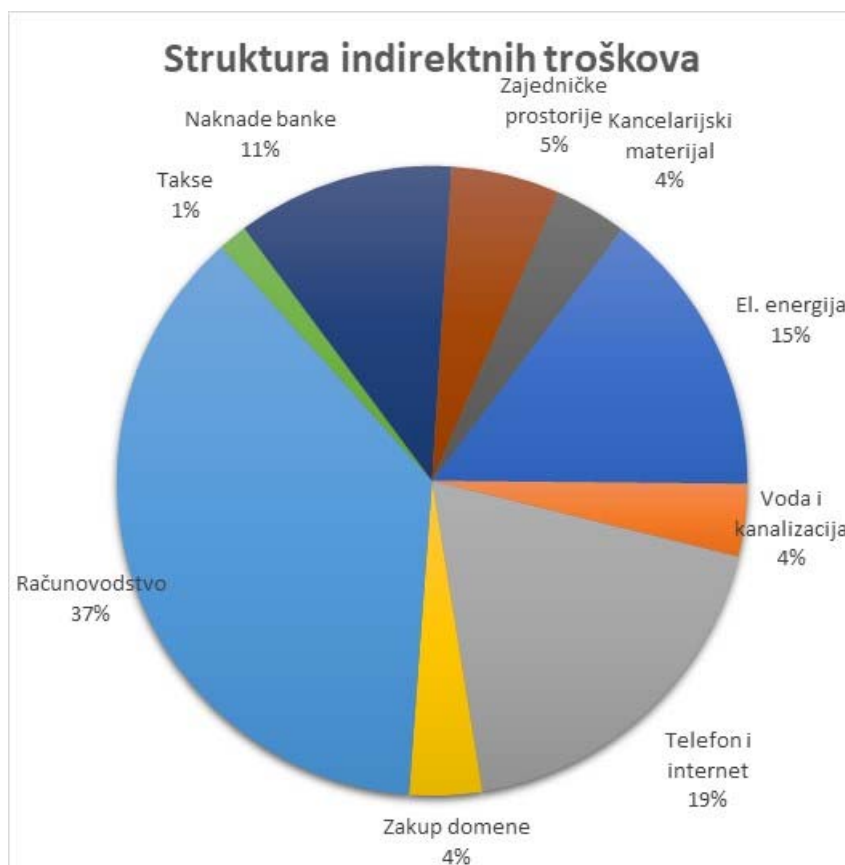

Struktura rashoda zavisi od pravila budžetiranja projekata koje diktiraju donatori. Na sljedećem dijagramu prikazana je struktura rashoda za projekte odobrene u 2020. godini.

Udruženje povremeno angažuje osoblje (na projektom principu) za potrebe realizacije projekata po ugovoru o djelu ili ugovoru o radu. Troškovi angažovanja jedne osobe po ugovoru o radu (plate+doprinosi) na godišnjem nivou iznose oko 10.000 KM za minimalnu platu. Angažmani po ugovorima o djelu zavise od projekata.

Za normalno funkcioniranje udruženja neophodno je obezbijediti prostor (udruženje trenutno ne plaća zakup prostora) i indirektno troškove u godišnjem iznosu od oko 3.000 KM (električna energija, telefon, internet, zakup domene, takse, računovodstvene usluge, bankarske usluge).

Može se zaključiti da je za normalno funkcionirane udruženja u narednom periodu neophodno obezbijediti još projekata, jer postojeći ugovori o realizaciji projekata ne mogu pokriti sve troškove za naredni period.

2. OKRUŽENJE

2.1. Najvažniji trendovi i izazovi u okruženju (BiH, globalno)

Svoje prilike vidimo u povoljnim trendovima stranih fondacija i donatora koji dijele našu zabrinutost za okoliš, kao i povećanoj svijesti građana o štetnosti zagađenosti zraka, tla, voda i šuma po zdravlje ljudi. Pored toga, strateški dokumenti na svim nivoima vlasti postavljaju ciljeve i predviđaju aktivnosti, koji se mogu povezati sa ciljevima i aktivnostima Udruženja, što govori u prilog aktuelnosti ekološke problematike, a naročito potrebe za energetsom efikasnošću i obnovljivim izvorima energije. Naše mogućnosti se ogledaju i kroz Euro integracije – stimulans svim segmentima društva da rade na unapređenju okoliša, te ciljevima održivog razvoja iz Agende 2030, koji propagiraju rad na zaštiti okoliša. Ne treba zaboraviti ni naklonjenost medija aktivnostima Udruženja, kao ni snažne aktivne mreže za rješavanje okolišne problematike, čiji smo članovi.

Svjesni smo rizika, koji je najočigledniji kroz sistemsku korupciju na svim nivoima vlasti u BiH, znamo da nam prijetnje dolaze zbog sprege vlasti i korporacijskih lobija. Federalno Ministarstvo turizma i okoliša ne vrši nadzor ispunjavanja zahtjeva iz Okolišne dozvole, niti šta poduzima u slučajevima javno objavljenih informacija o kršenju tih zahtjeva. Također, Federalni inspektor okoliša sa sjedištem u ZDK ne obavlja svoj posao u smislu provođenja inspekcija, pa prema tome ni sankcioniranja, iako su nepoštivanja zahtjeva iz Okolišne dozvole očigledna. Poseban problem je nerazumijevanje suštine problema okoliša od strane radnika u kompaniji ArcelorMittal, koji, uz podršku menadžmenta fabrike forsiraju stav da Udruženje želi zatvoriti fabriku. Uz sve to, postoje vanredne situacije u zemlji i okruženju (npr. pandemija Covid-19), koje odvlače pažnju i resurse od okolišnih pitanja.

2.2. Analiza zainteresiranih strana

Analiza ovlasti i interesa različitih sudionika provedena je s ciljem pomoći prioritiziranja nivoa angažmana sa svakim sudionikom. Provedeno je mapiranje 12 vrsta sudionika s kojima bi Eko forum trebao blisko sarađivati u narednom periodu (u aneksima 3a i 3b data je šira lista zainteresiranih strana):

1. Građani
2. Organizacije civilnog društva (OCD)
3. Mediji
4. Ministarstvo okoliša i turizma FBiH
5. Federalna uprava za inspekcijske poslove (Federalni urbanističko-ekološki inspektorat)
6. Ministarstvo za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoline ZDK
7. Gradonačelnik Zenice i načelnici 11 općina u ZDK
8. Univerzitet u Zenici – Institut "Kemal Kapetanović"
9. Privredni i drugi subjekti koji značajno utječu na okoliš
10. Donatori
11. Političke partije
12. Međunarodne organizacije i ambasade stranih zemalja

Na prvom mjestu su građani, koji direktno trpe posljedice neodgovornog ponašanja prema okolišu. Pravilnim i blagovremenim informisanjem treba jačati svijest građana i obezbijediti podršku za aktivnosti Eko foruma kao glasa civilnog društva. Za tu saradnju potrebna je saradnja i podrška s drugim OCD i medijima.

Narednih pet zainteresiranih strana su iz javnog sektora i jako su nam važne, jer su to donosioci odluka, dozvola, planova i propisa i ovlašteni su za provođenje propisa, i prema tome direktno su odgovorni za stanje okoliša. Njihova je obaveza uključiti građane u proces donošenja svega navedenog, a mi kao predstavnici građana moramo s njima razmjenjivati informacije i ostvariti partnerski odnos kako bismo postigli ciljeve djelovanja udruženja.

Privredni i drugi subjekti su zagađivači, s kojima ćemo komunicirati i sarađivati i direktno i preko nadležnih institucija. Smatramo da su za loše stanje okoliša veći krivci institucije vlasti, jer njihovo (ne)djelovanje najdirektnije utječe na ponašanje zagađivača.

Za opstanak i normalno funkcionisanje udruženja važne su relacije s donatorima, od Fonda za zaštitu okoliša FBiH, preko stranih ambasada do međunarodnih i drugih organizacija koje objavljuju pozive za podršku projektima. Političke partije su subjekti preko kojih možemo lobirati donošenje i izmjenu propisa kako bi se unaprijedila zaštita okoliša, ali uz nužan oprez da se ta saradnja ne zloupotrijebi i da se ne naruši karakter udruženja kao nepolitičke organizacije.

3. STRATEŠKI OKVIR

3.1. Vizija

Vizija Eko foruma glasi: **Društvo u kojem je ostvareno pravo na čist okoliš kao osnovno ljudsko pravo.**

3.2. Misija

Misija Eko foruma glasi: **Primjenom Arhuške konvencije, Eko forum Zenica zagovara i inicira promjene u Zenici, Zeničko-dobojskom kantonu i Bosni i Hercegovini s ciljem postizanja visokih standarda zaštite okoline i principa održivog razvoja.**

3.3. Vrijednosti organizacije

Tokom 11 godina postojanja Ekoforumu osposobili smo se da upravljamo promjenama u našoj organizaciji kako bi naše aktivnosti odgovorile zahtjevima okruženja i tranzicijskim odnosima između vladajućih struktura i potreba građana za zaštitom okoliša. U tom smislu posebnu pažnju posvetili smo izgradnji vrijednosti organizacije, operativnim ciljevima, ako i prepoznatljivosti Udruženja kroz naše temeljne vrijednosti djelovanja.

TEMELJNE ORGANIZACIJSKE VRIJEDNOSTI

- Zaštita ljudskih prava i vladavina zakona
- Podrška održivom razvoju
- Unapređenje kvaliteta života i briga za buduće generacije.
- Učešće građana u donošenju odluka koje se tiču okoliša
- Pravo građana na pristup informacijama koje se tiču okoliša
- Unapređenje znanja i razmjena iskustava
- Otvorenost, odgovornost i inovativnost
- Neovisnost i integritet

Organizacija ne prihvata nijedan oblik kontrole političkih stranaka, javnih institucija i kompanija, koji bi mogao ugroziti njenu nezavisnost i autonomiju.

- Saradnja i inkluzivni dijalog
Udruženje surađuje s institucijama vlasti i drugih organizacija i kompanija u procesu uspostavljanja demokratskih načela, formiranja i provođenja, nadzora i ocjene javnih politika, podizanja svijesti javnosti. Udruženje se zalaže za transparentno djelovanje državnih institucija, nadzire aktivnosti institucija vlasti i nudi neposredan i adekvatan odgovor na svako kršenje zakona i demokratskih načela u oblasti zaštite okoliša.

PRINCIPI DJELOVANJA

Naših sedam principa djelovanja opisuju način na koji Udruženje djeluje na slijeđenju naše vizije i objašnjavaju šta ljudi mogu očekivati od nas, s važnim temeljnim načelima nudeći razumijevanje i nadu:

- **Mi slušamo** - Sve što radimo temelji se na iskustvima ljudi čije interese štitimo, ljudi pogođenih nedovoljnom zaštitom okoliša.
- **Mi ujedinjujemo** - Djelujemo zajedno s drugim organizacijama i građanima, koji dijele našu viziju.
- **Mi inspiriramo** - Naša strast i odlučnost nadahnjuju one oko nas, pružamo pomoć i stvaramo nadu.
- **Mi inoviramo** - Mi razmišljamo prema naprijed, uvijek tražimo načine kako poboljšati ono što i kako pružamo i inoviramo u svemu što radimo.
- **Mi se fokusiramo** - Dajemo rezultate i maksimalno iskoristavamo naše ograničene resurse za kontinuirano ostvarenje naših ciljeva.
- **Mi smo glasni** - Nikad se ne libimo reći istinu, dijelimo informacije o stvarnom stanju zagađenosti okoliša, kako bismo informirali i uključili što veći broj građana i podstakli vlasti da se ponašaju odgovorno na dobrobit građana.

4. STRATEŠKI CILJEVI DJELOVANJA

Za ostvarenje vizije i misije udruženja, postavljena su četiri strateška cilja djelovanja:

1. Dosljedno provođenje Arhuške konvencije u Zenici, ZDK i BiH
2. Aktivno zagovarati efikasan i transparentan rad institucija nadležnih za zaštitu okoliša
3. Internacionalizacija problema
4. Ojačati vlastite organizacione kapacitete

Ti strateški ciljevi (SC) će se realizirati kroz sljedeće operativne ciljeve (OC):

1. Obezbijediti aktivan doprinos za dosljedno provođenje Arhuške konvencije u Zenici, ZDK i BiH

1.1. Omogućiti pristup informacijama koje se tiču zaštite okoliša

Prvi stub Arhuške konvencije garantuje javnosti pravo na pristup informacijama koje se tiču okoliša. U tom smislu će Eko forum koristiti sve raspoložive metode da dođe do informacija o stvarnom kvalitetu okoliša, stepenu i uzrocima onečišćenja, posljedicama zagađenosti na ljudsko zdravlje i prirodu, aktivnostima zagađivača i institucija vlasti, a zatim će te informacije učiniti dostupnim široj javnosti na jasan i transparentan način.

1.2. Poticati učešće javnosti u odlučivanju o okolišu

Drugim stubom Arhuške konvencije javnost ima pravo da učestvuje o donošenju svih odluka koje mogu imati utjecaj po okoliš. Eko forum će učestvovati u javnim raspravama i organizovati javne rasprave i druge aktivnosti koje će iskoristiti zakonske mogućnosti utjecaja šire javnosti na donošenje bilo koji odluka koje se tiču okoliša i koje bi mogle imati kao posljedicu negativan utjecaj na okoliš.

1.3. Olakšati pristup pravdi i realizaciju prava građana na zdrav okoliš

Treći stub Arhuške konvencije garantuje pravo na pravnu zaštitu u ostvarivanju prva dva stuba. Eko forum je jedna od prvih organizacija u BiH koja je koristila pravne mehanizme zaštite prava građana na zdrav okoliš, pokretanjem upravnih sporova, parnica i podnosenjem krivičnih prijava. Ukoliko za to bude potrebe, Eko forum će nastaviti s takvim aktivnostima, a ukoliko se iscrpe svi pravni instrumenti u BiH, nećemo oklijevati s pokretanjem tužbi i pred međunarodnim sudovima.

2. Aktivno zagovarati efikasan i transparentan rad institucija nadležnih za zaštitu okoliša

Eko forum je i do sada a i ubuduće će vršiti kontinuirani pritisak na institucije koje su nadležne za zaštitu okoliša u BiH, FBiH, ZDK i gradu Zenici, kako bismo ih natjerali da budu efikasnije i transparentnije, u skladu s njihovim nadležnostima.

2.1. Zagovarati efikasan i transparentan rad institucija izvršne vlasti nadležnih za zaštitu okoliša

Institucije izvršne vlasti obuhvataju: vlade i nadležna ministarstva na kantonalnom, entitetskom i državnom nivou; komunalne službe grada i općina u ZDK; gradsku, kantonalnu i federalnu inspekciju; zavode za javno zdravstvo; institut za akreditiranje BiH; hidrometeorološki zavodi; fond za zaštitu okoliša, te sve druge institucije i javna preduzeća koji mogu doprinijeti zaštiti okoliša.

2.2. Zagovarati efikasan i transparentan rad institucija zakonodavne i predstavničke vlasti

Institucije zakonodavne vlasti obuhvataju: gradsko vijeće, kantonalna skupština, predstavnički dom i dom naroda parlamenta FBiH, predstavnički dom i dom naroda parlamentarne skupštine BiH. Sve te institucije nadležne su za donošenje zakona i propisa koji mogu utjecati na okoliš. U ta tijela svoje predstavnike imenuju političke partije, na koje ćemo vršiti pritisak slanjem amandmana na zakone i zagovaranjem za podršku usvajanju propisa koji bi unaprijedili okoliš.

2.3. Zagovarati efikasan i transparentan rad pravosuđa na zaštiti okoliša

Pravosudne institucije obuhvataju: općinske i kantonalne sudove, tužilaštva i pravobranilaštva, vrhovne i ustavne sudove. Sve te institucije nadležne su za sprovođenje zakona, a Eko forum će vršiti kontinuirani pritisak da se pokreću i vode pravosudni procesi koji bi zaštitili okoliš.

3. Internacionalizirati okolišne probleme

Kako je problem zagađenosti u Zenici opterećen činjenicom da je najveći zagađivač međunarodna korporacija, s kojom mala država poput BiH nije u stanju da se ravnopravno izbori, neophodno je rješenje za problem tražiti i izvan granica BiH, tražeći partnere u organizacijama koje su ili moćnije od korporacije ili imaju na raspolaganju veće i učinkovitije resurse od države BiH.

3.1. Povećati prisutnost u međunarodnim medijima

Najveći odjek i reakcije međunarodnih aktera imao je članak koji objavio britanski Guardian. Eko forum će i dalje nastojati da se priča o aktivizmu i problemima zagađenosti čuje što dalje, putem medija koji imaju međunarodni značaj i domet.

3.2. Intenzivirati djelovanje ka međunarodnim organizacijama

Međunarodne organizacije s kojima Eko forum namjerava sarađivati uključuju velike ekološke organizacije (Friends of the Earth, GreenPeace, WWF), strane organizacije koje djeluju u više zemalja (Arnika, Bankwatch, mreža Arhus centara), organizacije koje se bave ljudskim pravima (Human Rights Watch, OSCE, Transparency International), druge međunarodne organizacije vezane za održivi razvoj (UNEP, UNDP, OECD), te ambasade stranih zemalja u BiH.

3.3. Intenzivirati djelovanje ka međunarodnim finansijskim institucijama

Eko forum je već ostvario kontakt s više finansijskih institucija (banke, investicioni fondovi) koje investiraju u zaštitu okoliša (EBRD, Finnfund, Nordea). Kako sve te institucije imaju politike zaštite okoliša, pa i mehanizme za žalbe, Eko forum će koristiti te mehanizme i kontakte kako bi spriječio investicije u projekte koji su štetni za okoliš a poticao investicije u tehnologije koje smanjuju zagađenost.

4. Ojačati vlastite organizacione kapacitete

Eko forum se mora razvijati i stalno jačati vlastite kapacitete. Ti strateški ciljevi će se realizirati kroz sljedeće operativne ciljeve:

4.1. Unaprijediti kadrovske kapacitete

Pored povećanja broja simpatizera i članova, treba raditi na osposobljavanju i animiranju aktivista koji će učestvovati u realizaciji projekata i drugih aktivnosti udruženja. Pri tome treba zadržati visok nivo motivacije i posvećenosti aktivista.

4.2. Obezbijediti finansijsku održivost

Pravilnim planiranjem, koliko je to moguće, i racionalnim trošenjem raspoloživih sredstava obezbijediti finansijsku stabilnost udruženja. Jačati kapacitete za namicanje sredstava i pisanje aplikacija za projekte. Finansijsko poslovanje voditi transparentno i racionalno.

4.3. Ojačati stručne kapacitete

Trenutno Eko forum ima aktiviste visoke stručnosti za brojne oblasti zaštite okoliša, ali je potrebno širiti nakupljeno znanje i informacije, kako bi se što veći broj aktivista osposobio da vodi kampanje i aktivnosti udruženja, da se ne desi da odlaskom jedne ili više osoba udruženje izgubi kapacitet za jednu ili više oblasti djelovanja.

4.4. Unaprijediti vidljivost i kapacitete za odnose s javnošću

Zadržati visok nivo saradnje s medijima; održavati i ažurirati web stranicu; obezbijediti prisustvo na društvenim mrežama, posebno na onim koje su popularne u mlađoj populaciji; prevesti web stranicu ili bar njene dijelove i na engleski jezik; jačati kapacitete za pisanje saopštenja za medije i medijsku komunikaciju.

4.5. Intenzivirati umrežavanje i partnerstva sa drugim OCD

Eko forum je već dio mreže EKO-BiH, mreže Eko HUBova "Misli o prirodi!" i mreže Aarhus centara. U skladu s mogućnostima, treba se priključivati i drugim mrežama ako će to doprinijeti ugledu i/ili razvoju organizacije.

5. Aneksi

Aneks 1: Samoprocjena kapaciteta Eko foruma

Kategorija	Ocjene				
	1	2	3	4	5
1. Strateško planiranje i namicanje sredstava					
1.1. Misija i vizija organizacije			x		
1.2. Strateški pristup planiranju i razvoju organizacije	x				
1.3. Kapaciteti za pripremu i planiranje kvalitetnih projektnih prijedloga		x			
1.4. Komunikacija i saradnja s donatorima				x	
1.5. Finansijska održivost		x			
Prosječna ocjena kategorija 1: 2,4					
2. Zagovaranje i institucionalna saradnja					
2.1. Posjedovanje specifičnih stručnih znanja u oblastima kojima se bavi				x	
2.2. Sposobnost za praćenje i evaluaciju javnih politika u oblastima u kojima radi				x	
2.3. Saradnja sa institucijama vlasti i zagovarački imidž				x	
2.4. Učešće u koalicijama ili mrežama OCD-a i saradnja sa OCD-a					x
2.5. Kapaciteti osoblja i aktivista organizacije u oblasti zagovaranja			x		
Prosječna ocjena kategorija 2: 4,0					
3. Mediji, odnosi s javnošću i prezentacija rada					
3.1. Strategija za odnose s javnošću	x				
3.2. Funkcionalnost web stranice				x	

3.3. Prisustvo na društvenim mrežama i korištenje različitih kanala komunikacije			x		
3.4. Redovna komunikacija s građanima			x		
3.5. Kapaciteti osoblja i aktivista organizacija u oblasti odnosa s javnošću i saradnje s medijima				x	
					Prosječna ocjena kategorija 3: 3,0
					UKUPNA PROSJEČNA OCJENA: 3,1

Aneks 2: SWOT analiza

Snage:	Slabosti:
<ul style="list-style-type: none">- Prepoznatljivost Eko foruma kao relevantnog brenda u oblasti ekoloških problema;- Brojni kontakti, članstvo u mrežama i partnerski projekti sa domaćim i stranim organizacijama civilnog društva;- Podrška građana Zenice;- Dobra saradnja sa medijima;- Profesionalno djelovanje organizacije, velika količina prikupljenih informacija i širok opseg znanja članova organizacije (kao potencijal za proširenje djelatnosti na konsalting, edukacije za civilno društvo, itd.);- Kontinuitet u radu (i pored otežanih uslova i prepreka);- Stručnost rukovodstva, timski rad, iskustvo u identifikaciji problema, analizi i prijedlozima rješenja problema;- Ustrajnost i posvećenost bavljenju teškim okolišnim temama i pored destimulativnog okruženja;- Ostvarena internacionalizacija – za lokalne probleme se zna i van granica BiH;- Ostvaren status Arhus centra;- Podrška OSCE-a za unapređenje rada organizacije sa fokusom na aktivnosti Arhus centra;- Obezbijedena sredstva za nekoliko projekata.	<ul style="list-style-type: none">- Nedovoljno osoblja i aktivista za realizaciju tekućih aktivnosti;- Izražena fluktuacija članova i aktivista – teško je zadržati ljude u organizaciji u kontinuitetu;- Visok prosjek godina starosti aktivista;- Veliki broj pasivnih članova koji su popunili pristupnice ali ne učestvuju u radu udruženja;- Neki aktivisti ne mogu u punom kapacitetu učestvovati u radu udruženja, jer imaju stalno zaposlenje;- Nedostatak stručnog osoblja za određene okolišne teme (npr. za pravna pitanja, hemikalije, biodiverzitet, prostorno planiranje,...);- Organizaciona struktura (zaduženja i aktivnosti često padaju na teret jedne-dvije osobe);- Udruženje nije finansijski održivo (neizvjesni trajni izvori finansiranja);- Preveliki fokus na Arcelor Mittal (kao najveći izvor zagađenja u Zenici);- Nepostojanje konsenzusa u Udruženju o načinu djelovanja (neki su za agresivniji i radikalni pristup, drugi smatraju da smo preoštri);- Neadekvatni sistemi za internu i eksternu komunikaciju.

Prilike:

- Povoljni trendovi stranih fondacija i donatora za podršku okolišnim projektima;
- Povećana svijest građana o štetnosti zagađenja zraka, tla, voda i šuma po zdravlje ljudi;
- Naklonjenost medija aktivnostima Udruženja;
- Neke političke strukture i javne institucije koriste podatke i iskustva Udruženja;
- Aktualnost ekološke problematike, a naročito: energetska efikasnost i obnovljivi izvori energije;
- Euro integracije – stimulans svim segmentima društva da rade na unapređenju okoliša;
- Ciljevi održivog razvoja – Agenda 2030 propagira rad na zaštiti okoliša;
- Strateški dokumenti na svim nivoima postavljaju ciljeve i predviđaju aktivnosti, koji se mogu povezati sa ciljevima i aktivnostima Udruženja;
- Postoje snažne aktivne tematske mreže za rješavanje okolišne problematike.

Prijetnje:

- Visok nivo rasprostranjenosti korupcije u svim segmentima društva;
- Jaki korporacijski lobiji, koji nemaju interes za očuvanjem okoliša;
- Interesi političkih stranaka podređeni interesu kapitala i većinom u suprotnosti sa interesima i djelovanjem udruženja;
- Federalno Ministarstvo turizma i okoliša ne vrši nadzor ispunjavanja zahtjeva iz Okolišne dozvole za AMZ, niti šta poduzima u slučajevima javno objavljenih informacija o kršenju tih zahtjeva;
- Federalni inspektor sa sjedištem u ZDK ne obavlja svoj posao u smislu provođenja inspekcija, pa prema tome ni sankcioniranja, iako su nepoštivanja zahtjeva iz Okolišne dozvole za AMZ očigledna;
- Nerazumijevanje suštine problema okoliša od strane radnika u ArcelorMittal-u, koji, uz podršku menadžmenta fabrike smatraju da Udruženje želi zatvoriti fabriku;
- Odlazak mladih i obrazovanih ljudi iz BiH;
- Vanredne situacije u zemlji i okruženju (npr. pandemija Covid-19), koje odvlače pažnju i resurse od okolišnih pitanja;
- Nekooperativnost i nerazumijevanje većine predstavnika vlasti o okolišnoj problematici i djelovanju Udruženja;
- Internet "botovi" i širenje lažnih informacija o Udruženju;
- Nedostatak volje i kompetencija ključnih osoba iz vlasti za rješavanje okolišne problematike;
- Neadekvatni / nekvalitetni propisi koji se i kao takvi rijetko provode.

Aneks 3: Analiza zainteresiranih strana

Aneks 3a: Širi spisak zainteresiranih strana

Građani

- Građani direktno pogođeni zagađenjem (koji žive u blizini industrijskih postrojenja),
- Građani ostalih područja grada Zenice
- Građani ostalih gradova u ZDK

Organizacije civilnog društva

- Centar za životnu sredinu Banja Luka
- Centar za ekologiju i energiju Tuzla
- Arhus centar Sarajevo
- Centar za promociju civilnog društva Sarajevo
- Eko akcija Sarajevo
- Centar za razvoj i podršku Tuzla
- WWF Adria Mostar
- Alternative Kakanj
- Centar za ekologiju Kakanj
- Eko forum Jelah
- Eko viking Visoko
- Udruženje "Drvo života - Arbor Vitae" Visoko
- Naša djeca Zenica
- Kreativci Zenica
- Eko Tvrtkovac Zenica
- Geopa Zenica
- E-grupa Zenica

Mediji

- RTV Zenica
- BHT1
- BH radio 1
- Federalna TV
- Radio Federacije
- Zenit radio
- TV N1
- Al Jazeera Balkans
- Avaz
- Oslobođenje
- Naša Riječ
- portal Zenicablog
- Media.ba
- portal 072info
- agencija FENA
- portal Žurnal
- nezavisni reporteri i freelanceri

Institucije i ustanove federalnog i državnog nivoa:

- Fond za zaštitu okoliša FBiH
- Agencija za vodno područje rijeke Save,
- Federalno ministarstvo okoliša i turizma,
- Federalno ministarstvo energetike i rudarstva,
- Federalno ministarstvo vodoprivrede i šumarstva,
- Federalna uprava civilne zaštite,
- Federalni zavod za agropedologiju,
- Federalni hidrometeorološki zavod,
- Federalni zavod za javno zdravstvo
- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice
- Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa
- Institucija Ombudsmana BiH
- Vrhovni sud FBiH

Institucije i ustanove kantonalnog nivoa:

- premijer Vlade ZDK,
- Skupština ZDK,
- Ministarstvo za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoline,
- Ministarstvo za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu,
- Ministarstvo zdravstva,
- Ministarstvo finansija,
- Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport,
- Ministarstvo za privredu,
- Ministarstvo unutrašnjih poslova,
- Univerzitet u Zenici,
- Institut za zdravlje i sigurnost hrane ZDK,
- Kantonalni zavod za urbanizam i prostorno uređenje,
- Kantonalna uprava za šumarstvo,
- Pedagoški zavod Zenica,
- Šumsko privredno društvo ZDK,
- Stručna služba za razvoj i međunarodne projekte ZDK,
- Privredna komora ZDK,
- Turistička zajednica ZDK,
- Fond zdravstvenog osiguranja ZDK,
- Centar za monitoring okoliša ZDK,
- Kantonalno tužilaštvo
- Kantonalna uprava civilne zaštite,
- Regionalna deponija Mošćanica,
- nadležne kantonalne inspekcije (okoliša, vodoprivredna, poljoprivredna, šumarstva, zdravstva),

Institucije i ustanove lokalnog nivoa:

- gradonačelnik Zenice i načelnici 11 opština u ZDK,
- nadležne općinske inspekcije (okoliša, vodoprivredna, poljoprivredna, šumarstva, zdravstva),
- lokalna komunalna preduzeća (Alba, Regionalna deponija Mošćanica)
- službe za prostorno uređenje grada i općina,
- općinski sud

Privredni i drugi subjekti koji bitno utječu na okoliš

- ArcelorMittal Zenica
- Prevent Visoko
- Natron Hayat Maglaj
- Rudnik Zenica
- Rudnik Kakanj
- Livnica "Novi život"
- Kantonalna bolnica Zenica
- ZIM Zenica
- JP Autoceste FBiH
- JP Ceste FBiH
- JP Grijanje Zenica
- JP Zenicatrans
- Cementara Kakanj
- Termoelektrana Kakanj
- JP Toplana Zenica
- JP Zenicagas
- Easter mining Vareš
- Poljoprivredna prehrambena industrija: Brovis, Madi, AS group,...

Međunarodne organizacije i ambasade stranih zemalja

- OSCE BiH
- PeaceNexus Švicarska
- Arnika Češka Republika
- NDI

- Heinrich Böll Stiftung Landesbüro BiH
- Caritas Švicarska
- UNEP
- UNDP
- OECD
- CEE Bankwatch

- SAICM
- Alchem
- WECF Njemačka
- Ambasada Švedske, SAD, Češke
- Delegacija EU u BiH
- Energetska zajednica

Međunarodne banke i finansijske institucije

- EBRD
- Finfund
- Nordea
- World Bank
- MMF

Aneks 3b: Analiza uloga zainteresiranih strana i njihovog doprinosa djelovanju Eko foruma

Zainteresirana strana	Uloga u problemu	Kako mogu pomoći radu Eko foruma	Kako bi trebali biti angažirani
1. Građani	<ul style="list-style-type: none"> - Trpe posljedice zagađenosti - Nemaju dovoljno informacija - Doprinose masovnosti i snazi glasa udruženja 	<ul style="list-style-type: none"> - Masovnost - Pravo glasa na izborima – utjecaj na politiku 	<ul style="list-style-type: none"> - Učešće u kampanjama jačanja svijesti - Učešće u protestnim skupovima - Učešće u anketama
2. Organizacije civilnog društva	<ul style="list-style-type: none"> - Zajednički interesi - Razmjena iskustava i ljudskih resursa - Dodatne i povratne informacije 	<ul style="list-style-type: none"> - Aktivna uloga i učešće u programima, projektima i aktivnostima zaštite okoliša - Zagovaranje u lokalnoj zajednici - Podrška aktivnostima boraca za zaštitu okoliša 	<ul style="list-style-type: none"> - Aktivno učešće u aktivnostima
3. Mediji	<ul style="list-style-type: none"> - Informiranje građana - Objavljivanje zanimljivih priča i izvještaja 	<ul style="list-style-type: none"> - Javno informiranje o aktivnostima Udruženja - Senzibiliziranje šire javnosti o zaštiti okoliša 	<ul style="list-style-type: none"> - Objektivno izvještavanje o aktivnostima Udruženja
4. Ministarstvo okoliša i turizma FBiH	<ul style="list-style-type: none"> - Glavna institucija u FBiH koja se bavi okolišom - Odobrava okolišne dozvole - Odobrava projekte vezane za zaštitu okoliša - Priprema propise za usvajanje - Ima obavezu uključenja građana u process donošenja odluka - Usko sarađaju sa drugim relevantnim institucijama i firmama (Federalni inspektorat, Min. za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoline Grad Zenica, ArcelorMittal) 	<ul style="list-style-type: none"> - Pružanje informacija o stanju okoliša - Institucionalni i politički utjecaj - Organizacijski i pravni kapaciteti - Javna podrška - Preporuke Ministarstva i stavova nacionalnim i međunarodnim akterima 	<ul style="list-style-type: none"> - Pruža informacije - Podrška projektima (pruža potrebna odobrenja, pisma podrške itd., odobrava sredstva, - Javna podrška Ministarstva programu, učešću u aktivnostima) - Obaveza Ministarstva da podrži aktivnosti vezane za zaštitu okoliša u skladu sa Strategijom razvoja Federacije BiH 2021-2027

Zainteresirana strana	Uloga u problemu	Kako mogu pomoći radu Eko foruma	Kako bi trebali biti angažirani
5. Federalna uprava za inspekcijske poslove (Federalni urbanističko-ekološki inspektorat)	<ul style="list-style-type: none"> - Direktno odgovorna za praćenje stanja okoliša - Odgovorna za poduzimanje akcija i sankcija - Odgovorna za dostavljanje informacija višim nivoima vlasti 	<ul style="list-style-type: none"> - Dostavljanje informacija - Informiranje građana o stanju okoliša - Poduzimanje akcija i sankcija 	<ul style="list-style-type: none"> - Redovni sastanci sa Ekoforumom - Organiziranje redovnih sastanaka sa zagađivačima i OCD
6. Ministarstvo za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoline ZDK	<ul style="list-style-type: none"> - Ministarstvo je odgovorno za praćenje politika zaštite okoliša u ZDK - Direktno izloženo pritiscima građana zbog zagađenja - Obavezno na realizaciju mjera iz Strategije razvoja ZDK u vezi zaštite okoliša - Odgovorno za provođenje Zakona o ustupanju ovlaštenja na Institut "Kemal Kapetanović" 	<ul style="list-style-type: none"> - Lobiranje kod viših nivoa - Podrška projektima 	<ul style="list-style-type: none"> - Razmjena informacija - Zajedničke aktivnosti
7. Gradonačelnik Zenice i načelnici 11 općina u ZDK	<ul style="list-style-type: none"> - Odgovorni za stanje okoliša u gradu/općinama - Imaju uspostavljenu saradnju sa svim zagađivačima - Donose odluke od direktnog utjecaja na okoliš (lokalne politike, investicije, planovi) 	<ul style="list-style-type: none"> - Aktivna uloga u rješavanju problema okoliša - Mogućnost zagovaranja za programe zaštite okoliša u zajednicama - Rješavanje organizacijskih i logističkih pitanja vezanih za provedbu programa zaštite okoliša - Uticaj na javnost i zagađivače 	<ul style="list-style-type: none"> - Potpisnici raznih sporazuma o zaštiti okoliša i saradnji sa OCD-a - Održavanje redovne komunikacije - Zajednički projekti i aktivnosti

Zainteresirana strana	Uloga u problemu	Kako mogu pomoći radu Eko foruma	Kako bi trebali biti angažirani
8. Univerzitet u Zenici – Institut "Kemal Kapetanović"	<ul style="list-style-type: none"> - umrežavanje i kontakti s domaćim i stranim ekspertima - inovativni programi i radionice zanimljive za studente - razmjena profesora i studenata - učešće na relevantnim međunarodnim i domaćim konferencijama, treninzima i radionicama 	<ul style="list-style-type: none"> - Aktivna uloga i spremnost za učešće u programima, projektima i aktivnostima Udruženja - Učešće u planiranju, osmišljavanju i provođenju projekata u zajednici - Promocija pozitivnih priča , kako profesora, tako i studenata svojim kolegama 	<ul style="list-style-type: none"> - Aktivno učešće u aktivnostima Udruženja - Saradnja sa svim akterima zaštite okoliša - Podrška aktivnostima Udruženja
9. Privredni i drugi subjekti koji značajno utječu na okoliš	<ul style="list-style-type: none"> - Zakonska obaveza i odgovornost - Osuda / podrška javnosti 	<ul style="list-style-type: none"> - Poštovanje zakona, okolišnih dozvola, posebno zakonske odredbe “zagađivač plaća” 	<ul style="list-style-type: none"> - Provođenje ekoloških projekata (ugradnja filtera, prečištača, zbrinjavanje otpada, nove tehnologije) - Ekološki prihvatljive investicije
10. Donatori	<ul style="list-style-type: none"> - Implementirati projekte na najbolji mogući način - Ispuniti tehničke, tematske i druge zahtjeve koje očekuju donatori 	<ul style="list-style-type: none"> - Podrška projektima kroz finansiranje i ekspertizu - Politička podrška - Savjetodavna podrška 	<ul style="list-style-type: none"> - Podrška projektima
11. Političke partije	<ul style="list-style-type: none"> - Provođenje njihovih strateških političkih ciljeva 	<ul style="list-style-type: none"> - Politička podrška projektima Udruženja 	<ul style="list-style-type: none"> - Pokretanje inicijativa i amandmana na propise koji mogu unaprijediti stanje okoliša
12. Međunarodne organizacije i ambasade stranih zemalja	<ul style="list-style-type: none"> - Mir i stabilnost u regiji - Primjena svojih vanjskopolitičkih prioriteta 	<ul style="list-style-type: none"> - Politička podrška - Kontakti sa stranim ekspertima 	<ul style="list-style-type: none"> - Podrška projektima